“Теоретична кобила, яка практично не їде”, або маніпуляції навколо домашніх сонячних електростанцій

Десятки наших читачів звернулися до нас із проханням спростувати маніпуляції навколо скандального закону про сонячні електростанції. Щоб роз’яснити, де правда і чи дійсно скасували “зелений тариф” для домашніх СЕС (як про це писали експерти та ЗМІ), “По той бік новин” поспілкувався із Андрієм Зінченком, експертом у сфері відновлювальної енергетики та співзасновником Greencubator, а віднедавна і Спілка Активних Споживачів і Проз’юмерів – організації, завдання якої захищати інтереси власників СЕС.

Спочатку з’ясуємо, як загалом виглядає ринок домашніх сонячних електростанцій в Україні, чому люди інвестують у сонячні панелі, хто такі проз’юмери і чому в це втручається держава.

Станом на 2019 рік сонячні панелі встановили майже 9000 домогосподарств. Середня вартість інвестицій однієї сім’ї у домашні сонячні електростанції – 20 000 доларів, тобто загалом українці інвестували у домашні СЕС майже 180 млн доларів. Це фактично формування середнього класу, який прагне розвивати нашу державу. Зважте, це теж інвестори – не мільярдери, а звичайні українці, які інвестували в зелену енергетику в себе в країні та інвестували кількадесят тисяч доларів в домашню СЕС.

До травня 2019 року люди, які хотіли встановити сонячні електростанції у себе вдома, могли це зробити будь-де на ділянці біля свого будинку. Максимальна потужність домашньої СЕС становила- 30 кВт. Технічно правильно було б сказати, що встановлювати було можна скільки завгодно. І зараз можна. А от

стимулюючий тариф можна було отримати лише на 30 кВт потужності.

Зважаючи на зношеність та дорожнечу традиційних енергоносіїв, держава повинна розвивати галузь альтернативних джерел енергії і робити їх вигідними для громадян. Саме тому, держава встановлює “зелений тариф” – ціну, за якою ринок електроенергії купує електроенергію, вироблену, наприклад, у домашніх СЕС. Зважаючи на шкоду довкіллю та здоров’ю українців від традиційних джерел енергії (що зараз не враховується у вартості електроенергії), ця ціна – вище ринкової. Це так звані екстерналії – кошти, не включені в тариф на електроенергію.

Регулює “зелений тариф” Національна комісія регулювання енергетики і комунальних послуг (НКРЕКП).

Потрібно розуміти, що державне підприємство “Енергоринок” купує електроенергію у різних виробників за різною ціною. Це зумовлено як різною собівартістю кіловат-години, наприклад, вугільної і атомної електростанції, так і тим, що вони виконують різні функції. Так само держпідприємство продає цю електроенергію за однією ціною простим споживачам, за іншою – промисловим підприємствам.

Фактично, “зелений тариф” для домогосподарств – це механізм, який допомагає людям переходити на відновлювальні джерела

енергетики. Наприклад, встановлювати сонячні панелі або вітряки у себе вдома і ставати проз'юмерами.

Проз'юмер (від англійського producer + consumer) – виробник і споживач електроенергії в одній особі. Людина, яка встановлює сонячні панелі для забезпечення власних потреб в електроенергії, а залишок (згенеровану електроенергію) продає в електромережу, стає проз'юмером. Ним же може бути, наприклад, власник домашньої системи накопичення енергії (акумулятора). Важливо й те, що проз'юмерами можуть бути не лише фізичні особи, але й бізнеси.

Власник домашньої СЕС оформлює договір з Обленерго і продає ту електроенергію, яку не використав сам, за "зеленим тарифом".

Розмір "зеленого тарифу" залежить від того, коли домашня СЕС введена в експлуатацію (є спеціальна тарифна сітка та відповідний коефіцієнт). Зараз це 18 євроцентів – до речі, найдорожча ціна у Європі. Високий "зелений тариф" встановлюється один раз і діятиме найближчі 10 років.

Де "заритий собака", чому потрібен був новий закон та що означає скандальна 24-та поправка

"Зелений тариф" вигідний не лише власникам домашніх електростанцій, що розвиває ринок та середній клас.

З іншого боку, є історії, коли скуповували по 10-15 хат в закинутому селі і встановлювали там сонячні панелі. Фактично, це промислова електростанція, але через дірку в законі власник не оформляє відповідну ліцензію, а продає вироблену електроенергію за високим "зеленим тарифом" для простих домогосподарств.

Для того, щоб забезпечити конкурентні умови для СЕС, врегулювати роботу великих альтернативних електростанцій (метод зниження ціни на аукціоні) та врешті зменшити ціну на електроенергію, Верховна Рада проголосувала законопроект № 8449-д, який набув чинності 22 квітня.

Хотіли як краще, а вийшло як завжди

Під благим наміром розвивати саме домашні СЕС і збільшити їх потужність до 50 кВт ввели ще одну дуже “цікаву” умову – сонячні панелі мають бути розташовані виключно на дахах та/або фасадах будівель та інших капітальних споруд.

Тобто, щоб встановити сонячні панелі потужністю 30 кВт доведеться мати дах площею 200-300 кв.м. Зважаючи на особливості розміщення панелей, таких будинків в Україні, м’яко кажучи, не так багато.

Усі, хто встановлював панелі не лише на даху, але й на землі, залишаються за бортом. Тому, де-юре закон збільшує потужність домашніх СЕС, а де-факто, скасовує “зелений тариф”, адже на практиці додаткова умова у вигляді дахів капітальних споруд нівелює усю ідею зеленого тарифу для тих, хто встановив

сонячні панелі не лише на даху, але й на землі. Заборона встановлювати домашні СЕС на землі призведе до того, що на дахах розміщуватимуть сонячні панелі в межах 10 кВт.

Зворотна дія закону?

Виникає ще один цікавий момент: закон не лише скасовує (називаємо так, як це по факту виглядає) “зелений тариф” для домашніх СЕС, які будуються, але й для тих, що уже введені в експлуатацію і мають відповідні договори з обленерго.

Так-так, ми усі знаємо, що закон не має зворотної юридичної сили, проте з поправкою 24 вийшов казус. Текст закону прописаний так, що НКРЕКП буде змушена призначити „зелений“ тариф лише на ту частину потужності домогосподарств, що встановлена на дахах та фасадах будівель. Більше того, потрібно підтвердити, що ці споруди капітальні.

Хоча, термін “капітальна будівля” згадується у Цивільному кодексі (статті 793-797), чіткого визначення, що ж таке “капітальна будівля” немає. Є роз’яснення від Мінрегіону (доволі сумнівний документ) та згадка у ДБНах, які не дають чітких критеріїв відповідності. Також відсутня інституція, яка перевіряє, капітальна споруда чи ні. Звісно, тут можна почати шукати обхідні шляхи, визнавати капітальними будівлями альтанки або туалети, але це лише частина проблеми.

Інша частина – фактично обленерго тепер самі вирішують, керуючись цією 24-ю поправкою, кому давати, а кому не давати “зелений тариф”. Кілька власників домашніх СЕС уже отримали відмову в оплаті згенерованої електроенергії тільки через те, що частина їхніх панелей встановлена не на капітальних спорудах, а на землі.

Що робити?

Оскільки протиріччя в законі 8449-Д мають негативні наслідки для простих українців, які інвестували у домашні СЕС, Спілка активних споживачів і проз’юмерів спільно з народними депутатами, асоціаціями та комітетом Верховної Ради з питань ПЕК розробили законопроект 10357.

Цей законопроект уже отримав підтримку профільного Комітету, бо дає можливість вирішити проблеми домашніх СЕС:

- Домашні сонячні електростанції до 30 кВт можна розташовувати будь-де (в тому числі і на землі домогосподарств). Для таких станцій все повертається, як було до 8449-д.
- Розмір зеленого тарифу для домогосподарств встановлюється на такому ж рівні, який був до 8449-д.

Також залишається можливість отримати зелений тариф для домашніх СЕС розміром до 50 кВт, що будуються на фасадах та капітальних спорудах, які будуть введені в експлуатацію до кінця 2019.

Довідково: Прості громадяни, які інвестували кошти у домашні

сонячні електростанції, об’єдналися у Спілку активних споживачів та проз’юмерів. Як зазначає Андрій Зінченко, Спілка надалі разом із партнерами та зацікавленими сторонами ініціюватиме розробку нового законопроекту, щоб створити ефективне регулювання альтернативних електростанцій.

Спілкувалася Альона Романюк